

Strategiskt utvecklings- och hållbarhetsprogram för Vaggeryds kommun

**Ett hållbarhetsprogram som
beskriver de långsiktiga målen
för kommunens utveckling**

Utkast utan bilder och utan layout - version 2020-09-22 v.3

Till utskick till KSAU

Diariernr. KS 2019/160

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Agenda2030 och hållbarhet som princip.....	4
Vision, värdegrund och övergripande mål	5
Mål 1	6
Mål 1 kopplat till Agenda 2030	7
Mål 1 och exempel på styrande dokument.....	7
Mål 2.....	8
Mål 2 kopplat till Agenda 2030	9
Mål 2 och exempel på styrande dokument.....	9
Mål 3.....	10
Mål 3 kopplat till Agenda 2030	11
Mål 3 och exempel på styrande dokument.....	11
Mål 4.....	12
Mål 4 kopplat till Agenda 2030	13
Mål 4 och exempel på styrande dokument.....	13
Agenda2030 och Vaggeryds kommun.....	14
Interna förutsättningar.....	19

Sammanfattning

Vaggeryds kommun växer i antal invånare, och för att kunna möta framtidens utmaningar behöver vi växa hållbart tillsammans.

Vaggeryds kommun har en vision som säger att vi skall vara en plats att göra skillnad. Visionen ska förverkligas genom att de som bor, lever och verkar här arbetar tillsammans för fyra övergripande lokala mål.

Vaggeryds kommun ska vara en plats

- med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen
- med hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet
- med en hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa
- som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka

Detta program är en förklaring till vad våra övergripande mål för hållbar utveckling står för, och det är också ett förtydligande av vårt lokala ansvar och bidrag till de 17 globala hållbarhetsmålen i Agenda2030.

De övergripande målen för Vaggeryds kommun har tagits fram efter medborgardialog och genom en parti och blocköverskridande process för att säkerställa långsiktigheten i målen. Uppföljning sker i samband med ordinarie rapporter. Val av politiska verktyg och strategier för att nå målen beskrivs i ett separat dokument.

De 17 globala målen handlar för Vaggeryds kommun om att kunna utveckla vårt samhälle på ett sätt som säkerställer att vi även i framtiden har hälsosam luft, drickbart vatten, ett fungerande ekosystem, klimatsmart energiproduktion och en god infrastruktur. Det handlar också om att ha beredskap inför olika former av extrema väderhändelser. De handlar om att skapa förutsättningar för människors hälsa, trygghet och sociala sammanhang. Att skapa förutsättningar för att kunna försörja sig och ha rätt att bestämma över sitt eget liv, och vid behov finnas till för de som inte klarar sig på egen hand.

Det finns många styrande dokument som reglerar en hållbar samhällsplanering, och den mest övergripande är vår kommunala och lokala översiktsplan (ÖP) som visar på en framtida markanvändning. Det finns också regionala styrdokument som leder oss i arbetet, t.ex. Regional Utvecklingsstrategi (RUS), och en regional Energi- och klimatstrategi. Utöver lokala och regionala styrdokument finns nationella lagar, riktlinjer och mål som exempelvis socialtjänstlagen och skollagen och de folkhälsopolitiska målen.

Mer konkret beskrivning av hur olika saker skall utformas och i vilken prioriteringsordning, finns i olika planer, exempelvis cykel-och gångvägsplan. Det finns också styrdokument kring ekonomi och budget som talar om vad olika saker får kosta.

En god måluppfyllelse av lokala övergripande målen innebär bl.a. en god bostadsförsörjning, ett bra företagsklimat, ökat antal arbetstillfällen, en hög nivå av egenförsörjning samt ett högt valdeltagande. Det innebär också en ökad andel invånare med gymnasial och eftergymnasial utbildning samt en förbättrad fysisk och psykisk hälsa.

I Vaggeryds kommun ska de som bor, lever och verkar uppleva att det finns en bra bostadsmarknad, en god infrastruktur och ett effektivt klimatarbete. Det ska finnas en positiv bild av möjligheterna att utbilda sig, arbeta och driva företag samt en positiv upplevelse av utbudet kring kultur och fritidsaktiviteter. De som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun ska uppleva trygghet, goda möjligheter att påverka och att det är en attraktiv plats där vi tillsammans gör skillnad.

Agenda2030 och hållbarhet som princip

I september 2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030. Det är 17 globala mål för hållbar utveckling som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa fredliga och trygga samhällen. Agenda 2030 gäller för alla människor och länder och vi måste gemensamt arbeta för att vi ska nå målen. Det kräver engagemang från regeringen, kommuner, och regioner, näringsliv och civilsamhället. Grundprincipen i Agenda2030 är att vi alla har en viktig roll att spela för att ingen människa ska lämnas utanför.

Som komplement till Agenda2030 används olika principer för att förstå hållbarhet och göra det hanterbart. Den mest utbredda är principen om ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet.

En annan princip är de fyra systemvillkoren framarbetade av en forskare under ledning av Karl-Henrik Robèrt och organisationen Det Naturliga steget, med tre villkor kring naturen och ett fjärde som en förutsättning. Naturen ska inte systematiskt:

- Utarmas på ämnen från berggrunden i naturen.
- Öka ämnen från samhällets produktion i naturen
- Manipulera och överutnyttja naturen
- I ett hållbart samhälle ska resurserna användas rättvist och effektivt och människors grundläggande behov ska tillgodoses.

Nationellt och regionalt finns lagstiftning, mål och riktlinjer att förhålla sig till inom olika områden kopplade till hållbarhetsprinciper. Nationellt finns exempelvis miljölagstiftning, skollag, socialtjänstlagen och regionalt kan det handla om regional utvecklingsstrategi och regionala strategier för energi- och klimat och för folkhälsa.

En av de senaste lagarna som funnits länge men sedan 1 januari 2020 antagits som lag för Sverige är FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den också kallas. Den innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. 196 länder har skrivit under och förbundit sig att följa reglerna. Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter, inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar. Den innehåller 54 artiklar som alla är lika viktiga och utgör en helhet, men det finns fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som rör barn:

- §2 Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- §3 Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- §6 Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- §12 Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Vaggeryds kommun har deltagit i det nationella projektet Glokala Sverige för att öka kunskapen kring Agenda2030 och hållbarhetsfrågor och följer rekommendationerna i den nationella vägledningen för kommuner och regioner kring arbete med Agenda2030 vilket i korthet innebär att arbetet med hållbarhet ska vara en del av den ordinarie styrningen, ledningen och uppföljningen.

De globala hållbarhetsmålen har omhändertagits i fyra lokala övergripande mål för hållbar utveckling av Vaggeryds kommun. Förtydligande av de fyra lokala målen samt hur Vaggeryds kommun tillsammans med alla som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun kan påverka de 17 globala målen beskrivs i detta program.

Alla nämnder och bolag i Vaggeryds kommun bidrar till alla fyra mål som har ett invånarperspektiv och följs upp genom olika delmål för att säkerställa att målen ger effekt för de som bor, lever och verkar och Vaggeryds kommun och att användningen av våra resurser görs på ett hållbart sätt.

Vision, värdegrund och övergripande mål

Vision och värdegrund 2030

Här ger vi plats för att göra skillnad

En plats för möjligheter formad med tanke och omtanke.

Där lusten är vår drivkraft och där glädjen smittar.

En plats med stark tradition för gränslöst skapande.

Där gemensam vilja och kunskap får livet att lyfta och idéer att bli verklighet.

En plats i rörelse som bygger på mångfald och hållbarhet.

Där allt är nära och alla har betydelse.

Övergripande mål för mandatperioden 2019-2022

Alla som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun uppnår tillsammans visionen genom fyra mål:

Vaggeryds kommun ska vara en plats...

- med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen
- med hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet
- med en hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa
- som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka

Vaggeryds kommuns fyra mål för mandatperioden är långsiktiga och är kopplade till FNs 17 globala mål inom Agenda2030.

Alla verksamheter bidrar till samtliga fyra mål som förtydligas genom ett strategiskt utvecklings- och hållbarhetsprogram.

Samtliga mål följs upp i samband med prognos och rapportering av ekonomi och kvalitetsresultat

Vaggeryds kommuns övergripande mål skall harmonisera med de planer och riktlinjer som hanteras och beslutas politiskt. Exempelvis kommunens översiktsplan, boendeutvecklingsprogram, miljöprogram m.m.

Vaggeryds kommuns övergripande mål skall harmonisera med de av fullmäktige beslutade interna förutsättningarna för organisationen - finansiella mål, mål för arbetsgivarpolitiken samt mål för det egna miljöarbetet.

Vaggeryds kommuns övergripande mål för hållbar utveckling är utformade ur ett långsiktigt perspektiv för att kunna gälla under mer än en mandatperiod, i det fall kommunfullmäktige så beslutar.

Mål 1

Mål 1 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen
Vaggeryds kommun som plats behöver utvecklas på ett sätt som säkerställer att kommande generationer har tillgång till god luft- och vattenkvalitet, fungerande atmosfär, livskraftiga ekosystem, klimatsmart energi, god infrastruktur, mat och social välfärd.

Den byggda miljön har stor betydelse för människors hälsa, trygghet och sociala sammanhang. Detta innebär att vi behöver ha en god och inkluderande bostadsförsörjning och ha beredskap inför olika former av oönskade samt extraordinära händelser.

Samtliga delområden i vår kommun ska vara en del av samhällsutvecklingen.

Delmål för uppföljning:

- (bild) Miljö och naturresurser
- (bild) Hållbar tillväxt i hela kommunen
- (bild) Beredskap mot oönskade händelser
- (bild) Upplevd effekt hos de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

(Bilder med exempel från verksamhet som illustrerar nämnders och bolagens bidrag och arbete i verkligheten)

Mål 1 kopplat till Agenda 2030

Av de 17 Globala målen är mål 11, Hållbara städer och samhällen, en samlande bild av kopplingen mellan Agenda2030 och KF mål 1 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hållbar samhällsutveckling och tillväxt i hela kommunen. Fördjupade delar finns i de Globala målen 6 (Vatten), 7 (Energi), delar av mål 2 (ingen hunger) och delar av mål 9 (Industri, innovationer, infrastruktur), 12 (konsumtion och produktion), 13 (Klimatförändringar), 14 (Hav) samt 15 (ekosystem och biologisk mångfald). *(Visa i bild/ikoner globala mål)*

Ur hållbarhetsperspektiv handlar det om minskade utsläpp, om tillgången till dricksvatten och fungerande avlopp samt omställning av energisystemet genom fortsatt utbyggnad av förnybar energi. Kommuner och regioner ansvarar för att land- och vattenresurserna förvaltas väl samt att bevara viktiga jordbruksmarker. En säker och effektiv infrastruktur ska säkerställas, vilket innebär utveckling av kollektivtrafik och vägstråk i nationell och regional samverkan samt att säkra övergångsställen och cykel och gångvägar. Återvinning och minskning av avfall samt att avgifta kretsloppet genom att samla in farligt avfall är avgörande. Vaggeryds kommun är också stor markägare och kan i den rollen vidta åtgärder för att återställa våtmarker, stärka ekosystemtjänsterna och motverka minskningen av biologisk mångfald. Kommun kan också ta tillvara och integrera stadsgrönnska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter. Kommuner och regioner är stora energianvändare men också stora energiproducenter och kan som sådan arbeta aktivt med att i upphandlingar ställa krav och i den egna produktionen se till att följa utvecklingen och använda den senaste tekniken.

Detta innebär för Vaggeryds kommun att sträva efter en god användning av våra mark och naturresurser, begränsad klimatpåverkan, att utnyttja tekniska möjligheter och en fungerande samverkan mellan kommun, näringsliv, utbildningsaktörer och civilsamhälle. Det innebär också en bra och förebyggande tillsyn och tillståndshandläggning från kommunal verksamhet där vi tillsammans har fokus på hållbarhet

De Globala målen i Agenda2030 kring hållbar samhällsutveckling följs nationellt upp genom att mäta luftutsläpp, andel skyddad natur, ekologisk åkermark, god kvalitet på vattentäkter, sjöar och vattendrag samt grundvattennivåer. Här mäts även elavbrott, elanvändning och utvecklingen av alternativ energi såsom fjärrvärme, men även återvinning, hushållsavfall och trångboddhet. Den kommunala organisationens påverkan genom andel miljöbilar och andel ekologiska livsmedel räknas också in.

Verksamheter i Vaggeryds kommun följer bl.a. upp att den fysiska planeringen av mark tillgodoser utvecklingen både i tätort och landsbygd, att vård och omsorg har fungerande lokaler och logistik och inspirerande lärmiljöer utvecklas. Den växande infrastrukturen följs upp i form av vägar och ledningar, liksom miljötillsyn och tillstånd för att bygga. Det följs även upp att det finns bra bostäder och aktiviteter för olika målgrupper i hela kommunen.

Vaggeryds kommun ska bidra till Agenda2030 med en målpuppfyllelse för det första lokala målet om hållbar samhällsutveckling i form av goda resultat för luftföroreningar och växthusgasutsläpp, vatten, ekosystem, energiförbrukning och produktion samt tillgång till mat, fysisk och digital infrastruktur och social välfärd.

Det innebär också en befolkningstillväxt i samtliga delområden, och över tid att bostäder och infrastruktur utvecklas i samtliga delområden med tillgång till omsorg, skola och service.

Det krävs också en positiv utveckling av hur bostadsmarknaden, infrastrukturen och klimatarbetet upplevs av de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun, samt en upplevd god beredskap för oönskade samt extraordinära händelser..

Mål 1 och exempel på styrande dokument

- ÖP (Översiktsplan) – vår framtida rekommenderade markanvändning
 - LIS-plan (Landsbygdsutveckling i strandnära läge – områden som kan undantas regeln om strandskydd)
 - Bostadsförsörjningsprogram
 - Grönstrukturplan
 - Miljöprogram
 - Strategi för dagvattenförsörjning
 - Handlingsplan Trygghet och säkerhet
 - Vindbruksstrategi
 - Cykel och gångvägsplan
 - Marknadsplan (Se boivaggeryd.se)
 - Skolplan
 - RUS- regional utvecklingsstrategi
 - Regional klimatstrategi
- Exempel på nationell lagstiftning
- Plan- och bygglagen
 - Miljölagstiftningen.

Mål 2

Mål 2. Vaggeryds kommun ska vara en plats med en hög sysselsättning, ett varierat näringsliv och en utbildning med god kvalitet

Ett gott företagsklimat, en varierad arbetsmarknad och ett lärande med hög kvalitet leder till ökat företagande, fler arbetstillfällen i vår kommun och inga invånare i utanförskap eller fattigdom.

Detta innebär en hög grad av egenförsörjning och en positiv utveckling av antal och typ av arbetstillfällen samt en bra kompetensförsörjning och ett livslångt lärande.

Det ska finnas goda möjligheter att utbilda sig, arbeta och driva företag för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

Delmål för uppföljning:

- (bild) Näringsliv och arbetsmarknad
- (bild) Lärande och utbildning
- (bild) Försörjning
- (bild) Upplevd effekt hos de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

(Bilder med exempel från verksamhet som illustrerar nämnders och bolagens bidrag och arbete i verkligheten)

Mål 2 kopplat till Agenda 2030

Av de 17 Globala målen är mål 4 (utbildning) och mål 8 (Arbete, ekonomisk tillväxt), mål 1 (ingen fattigdom) samt delar av mål 9 (Industri, innovationer, infrastruktur) en koppling mellan Agenda2030 och KF mål 2 (*Visa i bild/ikoner globala mål*)

Hållbarhetsperspektivet här handlar om att tillsammans med region och civilsamhälle arbeta för en fortsatt hög nivå av antalet invånare som kan försörja sig själva. Det handlar om ansvar för en fungerande förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning, att vara uppdaterad på de lokala arbetsmarknadsbehoven så att rätt kompetenser utbildas och stödjer utvecklingen av arbetstillfällena för alla grupper, även de som står långt från arbetsmarknaden. Kommuner ansvarar även för kommunal vuxenutbildning (komvux) som bidrar till att människor kan utbilda sig och hitta arbete. Kommuner är också markägare, markförsäljare, planerare, tillståndsgivare och kontrollmyndighet inom många områden som berör flertalet företag. Genom att sköta sina uppdrag objektivt, rättssäkert och professionellt skapar man bästa förutsättningar för näringslivet att bedriva sin verksamhet och växa. Utbildning, företagande och arbetsmarknad är viktiga förutsättningar för utvecklingen av ett hållbart samhälle.

Detta innebär för Vaggeryds kommun att sträva efter en god samverkan mellan kommunal organisation, näringsliv, utbildningsaktörer och civilsamhälle, men också en god och rättvis myndighetsservice och en innovativ upphandling av kommunal verksamhet där vi tillsammans har fokus på hållbarhet.

De Globala målen i Agenda2030 kring arbetsliv, företagande och utbildning följs nationellt upp genom att mäta antal individer i ekonomisk utsatthet, långtidsarbetslöshet, behörighet till gymnasiet, måluppfyllelse SFI (Svenska för invandrare), bruttoregionalprodukt och företagsklimat.

Verksamheter i Vaggeryds kommunala organisation följer upp betyg och upplevelse av skolan, resultat kring insatser för individer i utanförskap, handläggningstider och upplevelse av en rättssäker myndighetsservice och bra processer kring upphandling.

Vaggeryds kommun ska bidra till Agenda2030 med en måluppfyllelse för det andra lokalt övergripande målet om näringsliv, arbete och utbildning, i form av att företagsklimatet utvecklas, att antal arbetstillfällena utvecklas totalt samt inom olika branscher, och att nyföretagandet ökar.

Det innebär också att andelen invånare som är självförsörjande inte får minska, samt att nyttjandegraden av arbetskraften är hög och att lärandet ger resultat i form av sysselsättning och kraft inom olika branscher.

Vidare krävs en positiv bild av möjligheterna att utbilda sig, arbeta och driva företag för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun.

Mål 2 och exempel på styrande dokument

- Marknadsplanen ägs gemensamt av näringsliv och kommunal organisation och beskriver en gemensam grafisk profil, en strategi att arbeta med berättelser, och att utveckla marknaden tillsammans.
- En skolplan finns antagen för Vaggeryds kommun med 10 mål för skolans utveckling.
- Kommunstyrelsens näringslivsstrategi.
- Regional utvecklingsstrategi

Mål 3

Mål 3 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa

En hög kunskaps och bildningsnivå samt ett varierat utbud och platser för fritids och kulturaktiviteter för alla är en förutsättning för en jämlik hälsa hos våra invånare. För att en jämlik hälsa ska uppnås behövs goda levnadsvillkor och levnadsvanor och en jämlik och förebyggande hälso- och sjukvård.

Det ska vara ett brett utbud av kultur och fritidsaktiviteter för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun, i alla åldrar, och folkhälsan ska vara god.

Delmål för uppföljning

- (bild) Folkhälsa (Levnadsvillkor, levnadsvanor, jämlik hälsa,, ohälsotal och arbetssjukdomar)
- (bild) Hälso/sjukvård/omsorg
- (bild) Kultur, fritid och friluftsutbud
- (bild) Upplevd effekt hos de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

KF mål 3 Vaggeryds kommun ska vara en plats med hög kunskapsnivå, en aktiv fritid och ett rikt kulturliv - för en god hälsa

Delmål: Medellivslängd, utbildningsnivå, Ohälsotal, folkhälsa, kultur/fritid och friluftsliv samt den upplevda effekten hos de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun

(Bilder med exempel från verksamhet som illustrerar nämnders och bolagens bidrag och arbete i verkligheten)

Mål 3 kopplat till Agenda 2030

Av de 17 Globala målen är mål 3 (Hälsa), delar av mål 2 (Ingen hunger), mål 5 (jämsliddhet) samt mål 10 (minskad ojämlikhet) kopplingen mellan Agenda2030 och KF mål 3. (*Visa i bild/ikoner globala mål*)

För Vaggeryds kommun handlar ett hållbart folkhälsoperspektiv om att skolan och den sociala omsorgen fungerar och om att bostads- och samhällsplaneringen bedrivs med fokus på hälsofrämjande miljöer samt i vilken mån det finns kultur- och fritidsaktiviteter för alla, oavsett kön, bakgrund eller socioekonomisk situation. Alla verksamheter kan vara hälsofrämjande eller förebyggande beroende på hur de drivs. Vaggeryds kommun har ett gemensamt ansvar tillsammans med regionen för merparten av de välfärdstjänster som har stor påverkan på invånarnas hälsa genom livet och arbetar för en god och jämlik hälsa.

Detta innebär för Vaggeryds kommun att sträva efter ett starkt samarbete mellan kommunal organisation, region, andra aktörer och civilsamhälle i ett förebyggande och folkhälsostrategiskt arbete samt en bra och förebyggande tillsyn och tillståndshandläggning från kommunal verksamhet där vi tillsammans har fokus på hållbarhet. Alla verksamheter kan bidra till folkhälsoarbetet.

De nationella målområdena för en jämlik hälsa är:

- Det tidiga livets villkor
- Kunskaper, kompetenser och utbildning
- Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
- Inkomster och försörjningsmöjligheter
- Boende och närmiljö
- Levnadsvanor
- Kontroll, inflytande och delaktighet
- En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Det Globala målen i Agenda2030 kring folkhälsa följs nationellt upp genom att mäta exempelvis utvecklingen av medellivslängd, långtidssjukskrivning, fallskador och antibiotikaanvändning.

Verksamheter i Vaggeryds kommunala organisation följer upp genom målgruppsundersökningar som t.ex. brukarundersökningar och elevenkäter och elevhälsosamtal. Verksamheter följer även upp utbildningsinsatser, vårdinsatser och antal kränkningsanmälningar i skolan.

Andra aktörers lokala aktiviteter som utvecklar kultur och folkbildning, samt lokala idrottsföreningars medlemsaktivitet är exempel på vad som också bidrar till målpuppfyllelsen.

Vaggeryds kommun ska bidra till Agenda2030 med en målpuppfyllelse för det tredje lokalt övergripande målet om folkhälsa, i form av att medellivslängd och levnadsvillkor utvecklas positivt. Det innebär att ohälsotalet minskar samt att utvecklingen av kultur och fritidsutbud på sikt motsvarar den utveckling som sker i olika delområden i kommunen.

Det krävs också att upplevelsen av kultur- och fritidsaktiviteter ska utvecklas positivt.

På sikt ska hälsan bli mer jämlik och att hälsan hos invånaren stärks, såväl fysisk, psykisk och social hälsa.

Mål 3 och exempel på styrande dokument

- Lokal kulturplan
- Skolplan
- Folkhälsostrategi
- Regional folkhälsostrategi
- Nationella mål för en jämlik hälsa

Mål 4

Mål 4 Vaggeryds kommun ska vara en plats som är attraktiv, trygg och tillgänglig - där alla känner delaktighet och kan påverka.

Öppenhet och tolerans skapar trygghet och är en förutsättning för att människor ska kunna vara en del av samhället. Delaktighet och medskapande gör platsen inkluderande och attraktiv för alla.

Vaggeryds kommun präglas av lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett kön, ålder samt etnisk, kulturell och socioekonomisk bakgrund.

Alla invånare är en resurs och en del i att utveckla Vaggeryds kommun

Platsen ska vara attraktiv och trygg för de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun och invånare i alla åldrar ska kunna vara stolta ambassadörer över sin hemkommun samt känna delaktighet i kommunens utveckling.

Delmål för uppföljning:

- (bild) Demokrati
- (bild) Trygghet
- (bild) Alla invånare en resurs
- (bild) Upplevd effekt hos de som bor, lever och verkar i Vaggeryds kommun (Attraktivitet, trygghet, förtroende, delaktighet samt tillgänglighet)

(Bilder med exempel från verksamhet som illustrerar nämnders och bolagens bidrag och arbete i verkligheten)

Mål 4 kopplat till Agenda 2030

Av de 17 Globala målen är mål 16 (Demokrati), delar av mål 17 (Samverkan) kopplingen mellan Agenda2030 och KF mål 4. (*Visa i bild/ikoner globala mål*)

Hållbarhetsperspektivet här handlar om att alla människor har rätt till frihet och möjlighet att påverka sina egna liv oberoende av etnicitet, kön, religion eller sexuell läggning. Alla människor har rätt att leva i fred och säkerhet utan rädsla för våld och förtryck.

Det är främst kommuner och regioner som möter medborgarna i deras kontakt med samhället. Att kommunernas verksamheter fungerar rättssäkert och motverkar korruption bidrar till att behålla en tilltro till samhällets institutioner. Demokrati och medborgarnas delaktighet är fundament i den kommunala och regionala strukturen.

Kommuner och regioner samverkar ofta både sinsemellan men också med näringslivet, akademin, civilsamhället och medborgarna. Krav på samverkan med olika grupper finns också inbyggd i viss lagstiftning

Ett demokratiskt och fredligt samhälle är en förutsättning för individen att kunna vara en del av samhället.

Detta innebär för Vaggeryds kommun att sträva efter ett starkt samarbete mellan kommunal organisation och civilsamhälle. Det innebär också en öppenhet, en bra dialog och möjligheter att påverka. Det innebär också att sträva efter en bra dialog inför olika former av beslut.

Det Globala målen i Agenda2030 kring trygghet, delaktighet och inkludering följs nationellt upp genom att mäta valdeltagande, antal våldsbrott och det ekonomiska resultatet. Här följs även upplevelsen exempelvis hos brukare inom LSS kring delaktighet samt andel inom etableringen som går vidare till arbete eller studier.

Verksamheter i Vaggeryds kommunala organisation följer upp genom målgruppsundersökningar som t.ex. brukarundersökningar och elevenkäter, tillgång till digitala verktyg i skolan, andel besökare/ användare fysiskt och digitalt

Vaggeryds kommun ska bidra till Agenda2030 med en måluppfyllelse för det fjärde lokalt övergripande målet om demokrati, trygghet och tillgänglighet, i form av att valdeltagandet ska vara högt i alla delområden och att den politiska representationen ska motsvara den demografiska invånarstrukturen.

Det innebär också en positiv utveckling av andel invånare och verksamma som upplever platsen som attraktiv, att kommunen upplevs som en plats att rekommendera.

Det krävs också en positiv utveckling av andel invånare och verksamma som upplever att de har möjlighet att påverka och har ett förtroende för kommunens verksamhet.

Mål 4 och exempel på styrande dokument

- Marknadsplan
- Handlingsplan för trygghet och säkerhet
- Skolplan

Agenda2030 och Vaggeryds kommun

Vaggeryds kommun arbetar med samtliga 17 globala mål och har kopplat de olika globala målen till fyra övergripande lokala mål med delmål och mätpunkter som säkerställer en hållbar utveckling. De 17 globala målen har alla ett lokalt perspektiv där både regioner och kommuner kan bidra.

Mål 1 Ingen fattigdom

Globalt mål 1 Ingen fattigdom handlar för Vaggeryds kommun om att ytterligare minska antalet invånare som inte kan försörja sig och se till att invånare har tillgång till grundläggande välfärd. I samverkan med region och civilsamhället identifieras vilka invånare, inte minst barn, som lever i utsatthet och resurser satsas som hjälper dem att ta sig ur den.

Mål 2 Ingen hunger

Globalt mål 2 Ingen hunger handlar för Vaggeryds kommun om att land- och vattenresurser förvaltas väl samt att bevara viktiga jordbruksmarker, minska matsvinn och säkerställa hälsosam och näringsriktig kost inom skola, vård och omsorg. Måltidsverksamheten bidrar både till gemenskap och mindre risk för undernäring bland äldre. Kommunens kontrollansvar för livsmedelshanteringen innebär också att matens kvalitet säkras.

Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Globalt mål 3 God hälsa och välbefinnande handlar ur ett kommunalt perspektiv om hur skolan och den sociala omsorgen fungerar och om hur bostads- och samhällsplaneringen bedrivs, eller i vilken mån det finns kultur- och fritidsaktiviteter för alla, oavsett kön, bakgrund eller socioekonomisk situation. Beroende på hur verksamheterna bedrivs, kan de vara hälsofrämjande eller förebyggande i sig. Vaggeryds kommun har ett gemensamt ansvar tillsammans med regionen för merparten av de välfärdstjänster som har stor påverkan på invånarnas hälsa genom livet och arbetar för en god och jämlik hälsa.

Mål 4 God utbildning

Globalt mål 4 God utbildning handlar om att alla ska få tillgång till avgiftsfri och likvärdig utbildning av god kvalitet genom livet.

I Sverige har vi sedan länge ett väl utbyggt utbildningssystem med skolplikt och avgiftsfri utbildning. Trots detta finns det utmaningar. Bristande likvärdighet, kunskapsskillnader mellan flickor och pojkar och brist på lärare är några av dem. Vaggeryds kommun ansvarar för stora delar av utbildningen. Såväl förskola som grundskola, gymnasium och delar av vuxenutbildningen finansieras med kommunala skattemedel och drivs med både kommunala och fristående huvudmän. Som utbildningsanordnare gäller det att vara uppdaterad på de lokala arbetsmarknadsbehoven så att rätt kompetenser utbildas. Vaggeryds kommun samverkar med regionen som bland annat har ansvar för mödrahälsovård, barnhälsovård och stöd i föräldraskapet, insatser som också har betydelse för hur barn klarar sina studier. Att klara skolan har i sin tur stor betydelse för hälsan, även i vuxen ålder.

Mål 5 Jämställdhet

Globalt mål 5 Jämställdhet handlar om att kvinnor, flickor, män och pojkar ska ha samma rättigheter, villkor och möjligheter att forma sina liv. Flickor och kvinnor ska ha makt över sina egna liv och bestämma över sina egna kroppar. Jämställdhet är en del av det kommunala uppdraget. Det innebär att kommuner och regioner ska ge kvinnor och män, flickor och pojkar, en likvärdig service och främja en jämställd samhällsutveckling. Det är en fråga om mänskliga rättigheter, men det handlar också om kvalitet och effektivitet. Det kräver att verksamheter planeras utifrån både kvinnors och mäns, flickors och pojkars behov och att resurser fördelas likvärdigt mellan könen. Personal inom skola, vård och omsorg behöver bemöta kvinnor och män, flickor och pojkar utan diskriminering och utan stereotypa föreställningar om kön. Vaggeryds kommun har tillsammans med regionen också ett särskilt ansvar att motverka alla former av våld mot kvinnor och flickor. Som arbetsgivare i en kvinnodominerad sektor har kommun och region ett särskilt stort ansvar för kvinnors arbetsvillkor.

Mål 6 Rent vatten och sanitet

Globalt mål 6 Rent vatten och sanitet - Vaggeryds kommun har ansvar för tillgången till dricksvatten och avlopp. Såväl skyddet av vattnet som dricksvattnets kvalitet och hur avloppsvattnet ska renas är reglerat på EU-nivå, men styrs också av flera svenska lagar som till exempel miljöbalken och lagen om allmänna vattentjänster. Trots en god tillgång till vatten och avlopp finns det behov av att förbättra vattenkvaliteten samt minska föroreningar och övergödning i många svenska sjöar och vattendrag. Vaggeryds kommun är ansvarig för att genomföra flertalet av de åtgärder som krävs för att förbättra vattenkvaliteten både i rollen som VA-producent och som granskande myndighet. Kommuner arbetar också för att förebygga problem med vattenbrist och sinande brunnar, vilket perioder av låga grundvattennivåer kan leda till.

Mål 7 Hållbar energi

Globalt mål 7- Hållbar energi

Alternativ 1: Lokala Sveriges definition: Sverige har god tillgång till energi och har en relativt hög andel förnybar energi. Riksdagen beslutade 2018 om målet att 100 procent av elproduktionen ska vara förnybar till 2040, och att energianvändningen ska vara 50 procent mer effektiv år 2025 jämfört med 2005.

Kommuner och regioner är stora energianvändare men också stora energiproducenter. Som sådan kan man arbeta aktivt med att i upphandlingar ställa krav och i den egna produktionen se till att följa utvecklingen och använda den senaste tekniken. En omställning av energisystemet pågår genom fortsatt utbyggnad av förnybar energi och utfasning av fossila bränslen inom både elproduktion och fjärrvärme. Energisystemen och elnäten står inför nya utmaningar med varierande energiproduktion från vind och sol och ny efterfrågan på el från transporter, datacentra, industri och samhällsbyggande. Kommuner och regioner använder drygt 20 TWh energi, eller knappt fem procent av Sveriges energianvändning i sina verksamhetslokaler och allmännyttiga bostäder. Det finns en långsiktig positiv trend för energieffektivisering, samtidigt som mer kan göras i både befintliga och nya byggnader. Den regionala och lokala kollektivtrafiken använder ytterligare 4 TWh, där hela 87procent var förnybar energi år 2017

Det har kommit en ny regional klimat- och energistrategi för 2020-2030 som Vaggeryds kommun ställt sig. <https://www.vaggeryd.se/bygga-bo-och-miljo/nyhetsarkiv-bygga-bo-och-miljo/nyheter-bygga-bo-och-miljo/2019-10-29-sa-loser-vi-klimatforandringarna-i-jonkopings-lan.html>

Även den regionala utvecklingsplanen (RUS) har betydelse för vad mål 7 kan innebära för Vaggeryds kommun där begrepp som energiintensifiering där tillväxten jämförs med använd energi och kan göra det möjligt att följa utvecklingen utan att gå i konflikt med den planerade tillväxten.

Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Globalt mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt handlar om att alla människor ska ha ett arbete med anständiga arbetsvillkor. Det handlar också om att främja inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt. Alla människor som arbetar behöver få en inkomst som går att leva på, som eliminerar fattigdom och främjar ekonomisk tillväxt. Kommuner och regioner stödjer utvecklingen av arbetstillfällen för alla grupper, även de som står långt från arbetsmarknaden. Detta kan ske exempelvis i samverkan med Arbetsförmedlingen, näringslivet och den sociala ekonomin. Kommunerna ansvarar även för kommunal vuxenutbildning (komvux) som bidrar till att människor kan utbilda sig och hitta arbete. Kommuner är också markägare, markförsäljare, planerare, tillståndsgivare och kontrollmyndighet inom många områden som berör flertalet företag. Genom att sköta sina uppdrag objektivt, rättssäkert och professionellt skapar man bästa förutsättningar för näringslivet att bedriva sin verksamhet och växa.

Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Globalt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur handlar om att bygga motståndskraftig infrastruktur, främja hållbar och inkluderande industrialisering samt uppmuntra innovationer. Fungerande infrastruktur är grundläggande för att samhället ska fungera. Genom investeringar i långsiktigt hållbara transportsystem, förnybar energi samt ökad tillgång till kunskap kan fler samhällen skapa positiv utveckling när det gäller hälsa, ekonomisk tillväxt samt tillgång till utbildning som kan lyfta människor ur utanförskap

Samtidigt behöver den industriella utvecklingen ta hänsyn till miljön. Resurseffektivisering, ny teknik och innovationer har stor betydelse för att framtidens industri ska vara hållbar.

Kommuner och regioner är stora investerare i infrastruktur. System för vatten och avlopp och kollektivtrafik är några exempel. Genom upphandling kan utvecklingen styras mot innovation av exempelvis renare och smartare teknik. Genom rätt agerande kan utvecklingen styras mot en mer hållbar riktning. Kommunernas ansvar för viss tillsyn av olika verksamheter kan också bidra till en hållbar utveckling av såväl näringsliv som offentligt finansierade verksamheter. Möjligheten till samverkan med universiteten i olika sammanhang innebär också att ny kunskap kan bidra till innovationer.

Mål 10 Minskad ojämlikhet

Globalt mål 10 Minskad ojämlikhet handlar om att minska ojämlikheter mellan olika grupper i befolkningen, ojämlikheter relaterade till kön, ålder, etnicitet, ekonomiska förutsättningar och social status ökar. Ojämlikhet skapar grogrund för konflikter, sjukdomar och miljöförstöring. För att samhällen ska kunna utvecklas rättvist och hållbart krävs en jämnare fördelning av makt och resurser.

Vaggeryds kommun har genom sitt ansvar för skola, omsorg och socialt stöd goda möjligheter att motverka ojämlikhet mellan olika individer och grupper av både barn och vuxna. Fullföljande av grundläggande utbildning är en av flera viktiga faktorer för minskad ojämlikhet. Regionen kan också inom bland annat vården och kollektivtrafiken motverka ojämlikheter vad gäller hälsa och transportmöjligheter. Det kommunala utjämnningssystemet är tänkt att ge likvärdiga förutsättningar för välfärd oavsett var i landet vi befinner oss. Trots detta finns det utmaningar i att erbjuda en likvärdig offentlig service i kommunerna och regionerna på grund av varierande befolkningsammansättning och andra förutsättningar.

Bostads- och samhällsplanering samt kultur och fritidsaktiviteter är andra viktiga områden i arbetet för att motverka ojämlikhet.

Mål 11 Hållbara städer

Globalt mål 11 Hållbara städer handlar om att göra städer och samhällen säkra, inkluderande och hållbara men utgår också från platsens unika förutsättningar. En ökad befolkning kan öka behovet av tillgång till sjukvård, utbildning och jobb, men innebär även en påfrestning på miljön.

Vaggeryds kommun ansvarar för samhälls- och bostadsplanering, för vatten, avlopp och delar av transportinfrastrukturen. Den vägledande översiktsplaneringen är viktig för att skapa en hållbar utveckling. I översiktsplanen talar kommunen om hur den vill att stad och land ska utvecklas. Kommunerna har också ett ansvar för att i samverkan med region och länsstyrelse ta fram riktlinjer för bostadsförsörjningen och ha mål för bostadsbyggande enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Globalt mål 11 Hållbara städer handlar ur ett kommunalt perspektiv om att skapa överkomliga bostäder åt alla, skapa hållbara transportsystem, skydda natur- och kulturarvet och förebygga samt skapa minska effekten av katastrofer. Det handlar också om att minska samhällens negativa miljöpåverkan, säkra tillgång till grönområden och stödja uppbyggnad av hållbara och motståndskraftiga byggnader.

Mål 12 Konsumtion och produktion

Globalt mål 12 handlar om att säkerställa strukturer som bidrar till mer hållbar konsumtion och produktion. Individen kommer att få bättre levnadsstandard men det kommer också att innebära ökad konsumtion av resurser och produktion av varor och tjänster. Användandet av våra naturresurser är redan ohållbart och har negativ effekt på vår miljö och människors hälsa.

Matsvinnet ska halveras, kemikaliernas negativa påverkan ska minska och vårt avfall ska både minska och återvinnas i högre utsträckning.

Våra utsläpp av växthusgaser som beror på konsumtion är höga. Vi behöver också arbeta med att fasa ut farliga kemikalier. En samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi är ett av regeringens fokusområden i handlingsplanen för Agenda. 2018 tillsattes en delegation för cirkulär ekonomi. Nya regler för producentansvaret

vad gäller förpackningsinsamling och krav på att kommunerna ska erbjuda matavfallsinsamling har beslutats som ska göra det lättare för fler att återvinna mer.

Kommuner och regioner är stora konsumenter och upphandlar varje år varor och tjänster för miljardbelopp. Genom att använda olika upphandlingsinstrument kan regioner och kommuner skapa innovationsdriven utveckling av såväl sina egna som sina leverantörers verksamheter i en hållbar riktning. Vaggeryds kommun och SÅM (Samverkan-Återvinning-Miljö) ansvarar också för stora delar av avfallshanteringen. I Sverige återvinner vi stora delar av avfallet. Att ta tillvara resurser i avfallet genom återvinning och att avgifta kretsloppet genom att samla in farligt avfall är avgörande för att nå de nationella miljökvalitetsmålen och ligger i linje med flera av målen i Agenda 2030, bland annat mål 12. Konsument rådgivning och energi- och klimatrådgivning är andra tjänster som kommuner erbjuder invånarna.

Mål 13 Klimatförändringar

Globalt mål 13 handlar om att bekämpa klimatförändringarna. Effekterna av klimatförändringarna påverkar oss alla, men de som lever i utanförskap drabbas hårdast. Förändrat klimat orsakar bland mycket annat torka, vattenbrist, översvämningar, naturkatastrofer och kollapsade ekosystem. De innebär hot mot människors hälsa och säkerhet.

Nationellt har under senare år utsläppen från transporterna stått stilla trots ökade biobränslen på grund av fler transporter. Riksdagen beslutade 2017 om en klimatlag och ett klimatpolitiskt ramverk där Sverige år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser.

Vaggeryds kommun har ett ansvar vid planeringen att ta hänsyn till klimatrisker. Att klimatanpassa den fysiska planeringen innebär både att förebygga och minimera riskerna för naturolyckor. Kommuner och regioner har stora möjligheter och utmaningar att minska sin klimatpåverkan och anpassa sig till ett förändrat klimat. Arbetet för minskad klimatpåverkan i kommuner och regioner sker inom många områden. Det gäller exempelvis infrastrukturplanering och satsningar på kollektivtrafik, cykel, parkeringspolicy och trafikplanering. Att minska energianvändningen i byggnader sparar både pengar och miljö. Kommunernas och regionernas arbete ger stora resultat. Men det finns fortfarande ytterligare skäl att spara. Stora möjligheter finns också inom samhällsplanering och offentlig upphandling och i samspel med näringsliv och invånare.

Mål 14 Hav och marina resurser

Globalt mål 14 Hav och marina resurser handlar om att bevara och använda världens hav, sjöar och marina resurser på ett hållbart sätt. Haven förser oss med ovärderliga naturresurser som används till bland annat mat, läkemedel och biobränslen. Haven absorberar en stor del av den koldioxid och den värme vi släpper ut. Det är viktigt att skydda marina områden och den biologiska mångfalden för att haven ska må bra. Konkret handlar det om att minska nedskräpning, förorening, försurning och övergödning, att skydda och förvalta marina ekosystem samt reglera fisket så att bestånden kan återställas. Det handlar också om innehåller också målsättningar att låta de småskaliga fiskarna få tillgång till marknader, öka kunskap och forskning kring havsteknik och marina frågor. Överfiske, utsläpp av näringsämnen och industriutsläpp har sedan århundraden bidragit till nedbrytningen av den ekologiska balansen. Det finns åtgärdsprogram inom havsmiljö- och vattenförvaltning - med åtgärder som kommuner och myndigheter behöver utföra.

Vattenrening är ett exempel på frågor som kommuner och regioner arbetar med, där avloppsrening är en viktig del. Vaggeryds kommun har också tillsynsansvar när det gäller vattenkvalitet. Det finns kommuner som tillsammans med lokala aktörer anlägger våtmarker som renar vatten, jämnar ut flöden, ökar den biologiska mångfalden och på så sätt bidrar till att nå mål 14.

Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Globalt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald handlar om att genom hållbar markanvändning, stoppa förlusten av den biologiska mångfalden och stärka ekosystemen. Ett långsiktigt bevarande och nyttjande av ekosystemen är såväl en svensk som global utmaning. Avvägningen mellan att bevara och stärka den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster som vi är beroende av och tillåta uttag av naturresurser för världens växande ekonomier är intressekonflikter som måste hanteras.

Nationellt handlar av utmaningarna om att samtidigt som bioekonomin stärks utveckla ett hållbart skogsbruk, minska förlusten av biologisk mångfald, hindra utbredningen av invasiva arter och öka restaureringen av våtmarker. 68 procent av Sveriges yta består av skog. De två naturtyper som har sämst utveckling är jordbrukslandskapet och marina miljöer. Där finns störst antal hotade arter. Ett nationellt skogsprogram och strategi och etappmål för ekosystemtjänster och biologisk mångfald beslutades av regeringen under 2018.

Kommunerna kan besluta att ett mark- eller vattenområde kan bli naturreservat om det behövs för att bevara biologisk mångfald eller vårda och bevara värdefulla naturmiljöer. Kommuner och regioner är också stora markägare och kan i den rollen vidta åtgärder för att återställa våtmarker, stärka ekosystemtjänsterna och motverka minskningen av biologisk mångfald. Kommunerna kan också ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Mål 16 Fredliga, inkluderande och rättvisa samhällen

Globalt mål 16 syftar till att främja fredliga, inkluderande och rättvisa samhällen. Alla människor har rätt till frihet och möjlighet att påverka sina egna liv oberoende av etnicitet, kön, religion eller sexuell läggning. Alla människor har rätt att leva i fred och säkerhet utan rädsla för våld och förtryck. Det är främst kommuner och regioner som möter medborgarna i deras kontakt med samhället. Att kommunernas verksamheter fungerar rättssäkert och motverkar korruption bidrar till att behålla en tilltro till samhällets institutioner. Demokrati och medborgarnas delaktighet är fundament i den kommunala och regionala strukturen.

Mål 17 Genomförande och partnerskap

Globalt mål 17 Genomförande och partnerskap handlar ur kommunalt perspektiv om att främja överföring och spridning av miljövänlig teknik och bistå i kapacitetsuppbyggnad. För att uppnå mål 17 krävs partnerskap mellan offentlig sektor, privat sektor och civilsamhället. Kommuner och regioner samverkar trots sin rätt till självbestämmande ofta både sinsemellan men också med näringslivet, akademien, civilsamhället och medborgarna. Krav på samverkan med olika grupper finns också inbyggd i viss lagstiftning. Kommuner och regioner bidrar till måluppfyllelse av de globala målen hemmavid, men också i andra länder genom att de upphandlar varor som är producerade utomlands. Genom att genomföra medvetna upphandlingar kan kommuner och regioner bidra positivt till agendan även utanför landets gränser. För att klara av välfärdsuppdraget är kommuner och regioner beroende av bred samverkan.

Interna förutsättningar

Kommunfullmäktige har också som en del av god ekonomisk hushållning formulerat intern förutsättningar för att nå de övergripande utvecklings- och hållbarhetsmålen.

De interna förutsättningarna redovisas med kopplade indikatorer i samband med ordinarie budgetplanering, prognoser och redovisning under året.

Finansiella mål

Finansiella mål följs upp genom budgetuppföljning i en översikt över alla nämnders och bolags bidrag till

- Resultat
- Självfinansieringsgrad
- Soliditet
- Budgetföljsamhet

Arbetsgivarmål

Arbetsgivarmål följs upp genom budgetuppföljning i en översikt över alla nämnders och bolags bidrag till

- Sjukfrånvaro
- HME, Hållbart medarbetarengagemang
- Ledarskap
- Tjänstgöringsgrad

Mål för egna miljöarbetet

(Utvalda ur beslutat Miljöprogram)

Mål för det egna miljöarbetet följs upp genom budgetuppföljning som en del av uppföljning miljöprogram i en översikt över alla nämnders och bolags bidrag till

- Hållbart resande
- Matsvinn
- Andra verksamhetsrelaterade bidrag med särskilt fokus under olika år

